

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi**Dini və milli tolerantlıq,
millətlərarası münasibətlərin
inkişaf etdirilməsi**

Hər bir xalqın formalaşması və təkamülü prosesində mütərəqqi fikir və ideyalar əsas səfərbədedici amil kimi çıxış edir. Bu fikir və ideyaları özündə cəm edən milli ideologiyalar olmadan ayrı-ayrı xalqların nəinki inkişafından, hətta mövcudluğundan danışmaq çətin-dir. Hər hansı xalqın bütünlüyünü təmin edən birlik və həmrəylik konsepsiyasını milli ideyasız reallaşdırmaq mümkünsüzdür.

Azərbaycan xalqının milli ideologiyası onun tarixən keçdiyi yolu, tarixi adət-ənənələri, sahibləndiyi milli-mənəvi dəyərləri barədə dolğun təsvir yaradır. Xüsusən XIX əsrin sonlarında baş verən ictimai-siyasi hadisələr, maarifçilik hərəkatının genişlənməsi, cəhalet və mövhumata qarşı mübarizə məqsədilə atılan addımlar milli ideologiyamızın zənginləşməsinə mühüm töhfə olub. XX əsrin əvvəllərində türkçülük, müstəqillik, milli dövlətçilik kimi ideya və şüarların beyinlərdə hakim kəsilməsi isə xalqın milli istiqalyyət uğrunda mübarizəsi ilə nəticələnib.

**Onların hamısı
özünü azərbaycanlı
adlandırırsa da, hər
bir qrupun
özünəməxsus
fərqli mədəniyyəti,
adət-ənənələri var...**

1918-ci il may ayının 28-də Tiflisdə müsəlman Şərqi ilk demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin (AXC) elan edilməsi azərbaycanlıların ilk növbədə yüksək milli ideyaya və yenilikçi düşüncə tərzinə malik olmasının bariz göstəricisidir. Milli dövlətçilik tariximizdə ilk dəfə olaraq məhz AXC dövründə xalqın demokratik hüquq və azadlıqları bərqərar edilib, müsəlman dünyasında ilk dəfə olaraq qadınların seçki hüququ tanınıb, etnik və dini mənsubiyətindən asılı olmayaraq bütün vətəndaşlar bərabər hüquqlara yiyələnib, Milli Ordu, parlament, hüquq-mühafizə orqanları, ən nəhayət, ilk ali təhsil müəssisəsi olan Bakı Dövlət Universiteti yaradılıb.

Tarixi mənbələrdən də məlumdur ki, Azərbaycan müxtəlif mədəniyyətlərin, sivilizasiyaların yaranıb inkişaf etdiyi bir diyardır. Etnoqrafiyamız da bu baxımdan öz rəngarəngliyi ilə seçilir. Misa üçün, ölkəmizdə Azərbaycan türkləri ilə bərabər dağ yəhudiləri, tatlar, molokanlar, ləzgilər, qırz-

lar, talışlar, kürdlər, ingiloylar, saxurlar və digər etnik qruplar yaşayır. Onların hamısı özünü azərbaycanlı adlandırırsa da, hər bir qrupun özünəməxsus fərqli mədəniyyəti, adət-ənənələri var. Bu fərqliliklər məişətdə, mətbəxdə, sənətkarlıqda, eləcə də həyatın digər müxtəlif sahələrində öz əksini tapıb. Bu da onun nəticəsidir ki, Azərbaycanda yaşayan bütün etnik qruplar dövlətimizin onlara yaratdığı imkanlardan yararlanaraq öz mədəniyyətlərini qoruyub saxlaya bilib.

**Hətta ən ağır
günlərimizdə belə
köməyimizə çatır...**

Bu adət-ənənələrin bəzisi bugünüməzə qədər gəlib çatıb. Bütün millətlərin və azsaylı xalqların əsrlərlə birgə yaşayaraq öz milli-mədəni xüsusiyyətlərini, din və dillərini qoruyub saxlaması heç də asan məsələ deyil. Azərbaycan xalqının tolerantlığından yararlanan bu xalqların da adət-ənənələrində bir doğmalığ, yaxınlıq müşahidə edilib və bu xüsusiyyət də ölkəmizdə mövcud olan birgə yaşayış nəticəsində əldə olunub. Bununla belə, ölkəmizdə məskunlaşan bütün azsaylı xalqlar özünəməxsus adətlərini, milli bayramlarını, mədəniyyətlərini qoruyub saxlamaqda və inkişaf etdirməkdə müstəqildir və onlar bu imkanlarından tam istifadə edirlər. Bu adət-ənənələrin bəzisi bugünüməzə qədər gəlib çatıb. Müstəqilliyimizlə bağlı qeyd edilən 28 May bayramı bütün etnik və dini qruplar tərəfindən birmənalı olaraq qəbul edilir. Həmin əlamətdar gün bütün dini konfessiyaları və milli azlıqları öz ətrafında sıx toplaya bilir. Məhz bu ənənəyə, dəyərlərimizə olan sadıqlıq və ehtiram ölkəmizi inkişaf etdirir. Hətta ən ağır günlərimizdə belə köməyimizə çatır. 44 günlük müharibədə olduğu kimi.

**Vətən müharibəsində
müxtəlif xalqların və
dinlərin mənsubu
olan azərbaycanlılar**

28 May dövlət bayramı ətrafında Azərbaycanda ən geniş milli, konfessional və vətəndaş həmrəyliyi...

İşğala son qoydular

Azərbaycanın Vətən müharibəsi xalqımızın parlaq qələbəsi ilə yekunlaşdı. Uzun illərdir düşmən tapdağı altında qalan əzəli və əbədi torpaqlarımız işğaldan azad edildi. Xalqımız bu şanlı Qələbəni böyük ruh yüksəkliyi və sevinclə qeyd etməkdədir. Şübhə yoxdur ki, bu zəfərin qazanılmasında üç əsas amil başlıca rol oynadı. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin müdrik və uzaqqöhrən unikal hərbi-siyasi gedişləri, yüksək peşəkarlığa malik, şücaətli və cəsarətli Azərbaycan Ordusu, ən nəhayət xalqımızın nümayiş etdirdiyi milli və dini həmrəylik müharibənin taleyini həll etdi.

44 gün davam edən Vətən müharibəsinin hər dəqiqəsi xalqımız üçün tələyüklü əhəmiyyət daşıyırdı. Xüsusilə mədəniyyətimizin və milli-mənəvi dəyərlərimizin beşiyi sayılan Şuşa şəhərinin işğaldan azad edilməsi milli ruhumuzu zirvələrə qaldırdı. Bu günlər ərzində Azərbaycan xalqı, cənab Prezidentin deyiimi ilə, bir yumruq kimi birləşdi. Hər kəsin dilində "Qarabağ Azərbaycandır" şüarı, əlində Azərbaycan bayrağı, qəlbində qürur və fərəh hissi var idi. Xalq bir amal və bir məqsəd üçün yekvücdə olaraq, torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi uğrunda bütün varlığını ortaya qoydu.

Fərqliliklərin zənginlik sayıldığı Azərbaycan bu sınaqdan da üzünə və alınma-çıq çıxmağı bacardı. Vətən müharibəsində müxtəlif xalqların və dinlərin mənsubu olan azərbaycanlılar çiyin-çiyinə, qətiyyətlə və vətənpərvərliklə döyüşərək qanları, canları bahasına işğala son qoydular. Bu prosesdə, xüsusilə ölkəmizdə fəaliyyət göstərən dini konfessiyaların fəaliyyətini qeyd etmək lazımdır. İstər döyüş meydanında, istər ideoloji mübarizədə, istərsə də haqq səsimizin beynəlxalq səviyyədə eşidilməsində dini konfessiyalar müstəsna xidmətlər göstərdilər.

**Şəhid olan
vətəndaşlarımız
arasında bütün
xalqların
və dinlərin
nümayəndələri var...**

Dövlətin uzun illər dini icmalarla multikulturalizm və tolerantlıq prinsipləri

əsasında həyata keçirdiyi düşünülmüş siyasət nəticəsində bu gün ölkəmizdə dini həmrəylik ən yüksək səviyyədə təzahür edir. Başda Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədri, Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə olmaqla, bütün konfessiya rəhbərləri dəfələrlə milli birlik və dini həmrəylik göstərərək düşmənin ölkəmizə qarşı yönəlmiş təxribatlarına kəskin şəkildə etiraz etdilər. Bu işdə qeyri-islam dini icmaları da böyük səy göstərdilər. Onlar tərəfindən cəbhədə Vətən torpaqlarını işğaldan azad edən qəhrəman əsgərlərə humanitar yardımlar göndərildi. İşğal faktına etiraz məqsədilə qeyri-islam dini icmaları tərəfindən müxtəlif səpkili, xarici dillərdə sənədli filmlər, videoçarxlar, məlumat xarakterli materiallar hazırlanaraq yerli və dünya ictimaiyyətinə, o cümlədən beynəlxalq siyasi dairələrə, təşkilatlara, dini mərkəzlərə təqdim edildi. Dini icmalar bütövlüklü və suverenliyi uğrunda şəhid olan vətəndaşlarımız arasında bütün xalqların və dinlərin nümayəndələri var. Bu bizim milli vəhdətimizin, ümumxalq hədəflərimizin eyni olmasının göstəricisidir. Azərbaycanımızın inkişafı və uğurlu gələcəyi naminə bundan sonra da birliklə çalışmalı, səylərimizi birləşdirməliyik.

**1918-ci il mayın
28-i hər bir
Azərbaycan
vətəndaşının
milli qürur hissi
duyduğu,
arzularının çiçək
açdığı bir gündür...**

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin təcrübəsi müstəqil Azərbaycana çox şey qazandırdı. Yolumuz 28 Maydan doğan günəşin nurunda aydınladı. Azərbaycan Ordusu Cümhuriyyət Ordusunun layiqli davamçısıdır. M.K.Atatürk deyirdi: "Bir ölkənin ordusu nə qədər güclü olursa-olsun, qazandığı zəfərlər nə qədər parlaq olursa-olsun, bir ölkə elm ordusuna sahib deyilsə, hər bəydaşında qazandığı zəfərlərin sonu olacaqdır". Ulu öndər Heydər Əliyev deyirdi: "Vətənin, torpağın keşiyində daha cəsarətlə, daha mətinliklə durun. Vətəni qoruyun. Xalq, Vətən sizin şücaətlərinizi layiqincə qiymətləndirəcək və heç vaxt unutmayacaqdır".

Xalqımızın azadlıq və müstəqillik mübarizəsi tarixinə qızıl hərflərlə həkk olunmuş 1918-ci il mayın 28-i hər bir Azərbaycan vətəndaşının milli qürur hissi duyduğu, arzularının çiçək açdığı bir gündür. Əsrlərlə azadlıq və müstəqillik arzusu ilə yaşayan Azərbaycan xalqı ötən əsrin əvvəllərində bu işiqlı may günündə arzusuna qovuşdu. Şərqdə ilk dəfə azad, demokratik, dünyəvi dəyərlərə söykənən müstəqil bir respublikanın yarandığı dünyaya bəyan edildi. Xalqımız 1918-ci il mayın 28-də çar Rusiyasının bir əsrdən artıq davam edən müstəmləkə əsarətindən azad oldu, Şərqi ilk demokratik respublikasının təməlini qoydu. Həmin gün

Azərbaycan Milli Şurasının iclasında İstiqlal Bəyannaməsi qəbul edildi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurulması XX əsrdə xalqımızın həyatında yeni bir mərhələ, tarixi hadisə oldu. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Avropanın demokratik dəyərləri ilə Şərqi mədəniyyətinin xüsusiyyətlərini üzvi şəkildə birləşdirən yeni dövlət və cəmiyyət nümunəsi idi. İlk respublika dövründə həyata keçirilən tədbirlər müstəqil dövlətçiliyimizin əsaslarını yaradılması və gələcək inkişaf yolunun müəyyənləşdirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb etdi. Demokratik hüquq və azadlıqların bərqərar olması, etnik və dini mənsubiyətdən asılı olmayaraq bütün vətəndaşların bərabər hüquqlarının tanınması, hətta bir çox Avropa ölkəsindən daha əvvəl qadınlara seçki hüququnun verilməsi, Azərbaycan dilinin dövlət dili elan edilməsi, təhsil və mədəniyyətin inkişafına xüsusi diqqət göstərilməsi, nizami miqəddə ordu-nun, təhlükəsizlik strukturlarının qurulması və sair işlər Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin yürütdüyü siyasətin miqyasını, mahiyyət və mənasını əyani şəkildə səciyyələndirir. Bütün bu tarixi nailiyyətlər bizim soy-kökümüze olan bağlılığımızı daha da gücləndirir. Dinindən, dilindən, milliyyətdən asılı olmayaraq, hər bir Azərbaycan vətəndaşı şanlı tariximizin unudulmaz səhifəsi olan bu günlə qürur duyur və fəxarət hissi keçirir.

**Məhəmmədəli
QƏRİBLİ****Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyilə çap olunur.**